

Zaadpluisjes

Tuinen drukken ons met de neus op het leven. Ze vergroten het leven uit tot groter dan werkelijk. Bij klassieke tuinstijlen gebeurt dit vaak juist door het hardnekkig ontkennen van de dood. Door het handhaven van een ideaalbeeld wordt een illusie van eeuwigheid opgeroepen. Het gebruik van veel in vorm gesnoeide wintergroene planten is daarbij een liefkoosd hulpmiddel. In natuurlijke tuinen is dan weer, net als in de wilde natuur, de jaarlijks weerkerende cyclus van groei en sterven nadrukkelijker aanwezig.

In mijn wilde tuin ben ik niet god, maar slechts één vezel in de draad die doorheen de tijd gesponnen wordt uit de individuele levens van myriaden wezens van talloze verschillende soorten die er onophoudelijk geboren worden en sterven. Sommige vezels van de draad van het leven zijn langer en dikker dan andere. Elke vezel heeft een beperkte lengte, maar de draad die er uit gesponnen wordt is zelf potentieel eindeloos. Het samenspel van de ritmes van al deze levens vormt een soort harmonische staande golf, een voortdurend veranderende kosmische klank. We co-evolueren. En dat is iets wat overal gebeurt, niet enkel als we god spelen door de selectie van gewassen en dieren, om ze aan te passen aan onze eisen en noden, maar ook ongewild door onze louter aanwezigheid samen met al die andere levende wezens. Bewustzijn is niet iets dat flakkert in ons mensen alleen.

Vroeger placht ik de mens te zien als een schadelijk organisme dat de wereld had besmet, en dat in het belang van alle andere levende wezens maar beter zo snel mogelijk weer van de aardbol kon verdwijnen. Maar de ondergang van de mensheid zou een wereldcatastrofe van formaat zijn, omdat het aandeel van de mens in de draad van het leven op aarde zo dominant geworden is. Als dat weg zou vallen zou het een zware weerslag hebben op alle andere leven dat met ons tot op vandaag is geëvolueerd. Daarom zou het beter zijn voor het leven op aarde als de mens er niet plots uit verdween, maar geleidelijk aan zijn virulentie zou verliezen en zich harmonischer zou inpassen in de draad van het leven. En waar kan dat beter dan in onze tuinen?

Tuinen zijn beschaving. Sommige tuinen worden oud en worden door veel mensen gezien. Het is alsof die tuinen op hoge leeftijd bloeien, en vrucht voortbrengen. In elk van de geesten die die tuinen hebben gezien is een tuinidee neergedaald als een zaadje aan een pluisje. Welk zaadje van welk tuinidee zal kiemen en uiteindelijk ook overleven, ook dit is weer natuurlijke selectie, vanzelf leidend tot co-evolutie. Sommige tuin-ideeën zullen meer succes hebben dan andere, doordat ze meer zaad maken, of omdat er nu eenmaal meer van het soort geest is waar ze in kunnen groeien. Echt waardevolle ideeën hebben een goede kans om te overleven. Omdat ze voor de menselijke geest, waarin ze gekiemd zijn, onmisbaar geworden zullen zijn. Maar ook de soorten en de ideeën die zo te zien uitsterven dragen bij aan de klank van het geheel, ze beïnvloeden de structuur van de door de tijd gesponnen draad.

Onder ideeën versta ik hier alles wat in de hersenen borrelt en vonkt, en al dan niet netjes in woorden verpakt naar buiten komt. Ideeën zijn ook wel eens memen genoemd. Richard Dawkins, auteur van 'The Selfish Gene' (1976) vond het woord uit en het werd gretig opgepikt door Richard Brodie in zijn boek 'Virus of the Mind' (1995)*. Maar je hoeft je die memen niet voor te stellen als starre gedachtenpakketjes. Ideeën fluctueren snel, omdat de overdracht ervan veel fouten bevat. Dit komt door de ruis van de taal. Het meest hardnekkige virus in de menselijk geest is het dualistisch denken: yin-yang, man-vrouw, goed-kwaad, licht-donker, wit-zwart, liefde-haat, lichaam-geest, cultuur-natuur, met als zijn ultieme consequentie leven en dood. Het dualisme verhindert ons, dood en leven te zien als twee kanten van dezelfde munt. Zo diep is het in onze geest verankerd, dat het dualisme alleen te overwinnen is door een leap of faith. Daarvoor moeten we eerst onze angst voor het onbekende overwinnen. Misschien bent u er toe in staat. Ik, van mijn kant, heb de sprong nog altijd niet kunnen maken. Maar ik oefen elke dag. In mijn tuin.

*meer over memen op: <http://en.wikipedia.org/wiki/Meme>

Johan Heirman